

19. Lønne Stak, Lønne, Kragelund og Vesterlund.

Afgrænsning

Kulturmiljøet afgrænses mod øst af Lønne Bæk, mod vest af banelinjen mellem Nr. Nebel og Nymindegab, mod nord af Gødel Kanal og mod syd af punktet, hvor Lønne Bæk skærer Vesterhavsvej. Vesterlund afgrænses desuden af det udlagte militære område akkurat vest for Vesterlundvej.

Bærende bevaringsværdier

Det er ikke de enkelte bygninger, men den samlede bebyggelse orienteret mod Lønne Bæk og klitlandskabet, som er placeret langs Vesterhavsvej og Vesterlundvej – med adgang til Nymindegab – der er væsentlig i denne sammenhæng. Væsentligst er de udstrakte engarealer i kontrast til de – nu tilplantede – men tidligere altødelæggende klitter samt nærheden til havet.

Lønne Stak fremtræder med kirken, bygget i 1904, og de omgivende bygninger – liggende i en halvcirkel øst for kirken – som et centrum for de fire nævnte lokaliteter i Lønne Sogn. (Bygninger: skoler, forsamlingshus, købmandsforretning, smedje og brugsforening). I dag er hovedparten af disse bygninger en del af turistbranchen. Hundrede meter fra den nye kirke lå den gamle Lønne Kirke, der i dag kun er markeret som en forhøjning på den gamle kirkegård. Lige syd for den gamle kirke ligger den gamle skole fra omkring 1890.

Lønne og Kragelund - Spredt gård- og husbebyggelsesstruktur med Lønne Centralskole bygget 1957 (senere Lønne Højskole). Centralskolen afløste skolen i Lønne Stak og Lønne Klint Skole i Vesterlund (på hjørnet af Vesterhavsvej og Vesterlundvej).

Vesterlund - Spredt gårdbebyggelse fra 1800-tallet samt bebyggelse fra 1950'erne. Sydligst i Vesterlund ligger den gamle Lønne Klint Skole og 100 meter nord herfor søndagsskole/missionshus.

Sammenhæng med

Øvrige områder langs den jyske vestkyst, hvis udvikling er styret og formet af sandflugt, og som orienterer sig mod både engarealer, klitlandskaber og havet.

Bevaringstilstand

Eng- og klitarealer fremstår særskilte og velholdte. Sea West samt udkanten af et sommerhusområde rækker akkurat ind i kulturmiljøet. Derudover ses kun enkelte nybyggerier indenfor kulturmiljøets afgrænsning.

Mål/sårbarhed

Området er meget sårbart over for ny bebyggelse, anlæg, tilplantning mv., der kan sløre den klare grænse mellem de lavtliggende enge og bebyggelsen på de højereliggende strøg. Man bør specielt undgå bebyggelse og beplantning, der kan hindre de åbne kig mellem bebyggelsesklyngerne ud over mærskenge.

Derudover kan landsbyerne være truet af yderligere nedlæggelse af landbrugsbedrifter, ændrede driftsformer i marsken og afvanding, der kan sløre inddelingen og dermed tidligere tiders indviklede ejendomsforhold.

Kulturmiljøet ligger i dag i udkanten af et stort sommerhusområde, og Sea West er placeret blot få hundrede meter øst for kulturmiljøet. En del af bygningerne omkring kirken i Lønne er i dag en del af turistbranchen. Ingen af bygningerne omkring kirken er deciderede bevaringsværdige, men det naturlige centrum, som kirken og de ovennævnte bygninger danner, bør man tilstræbe at tage hensyn til. Der bør ikke røres ved den gamle

Tilbage trukket fra Vesterlundvej ligger nogle gårde orienteret mod Lønne Bæk. Den nyere bebyggelse langs Vesterlundvej er bygget i forbindelse med opførelsen af Nymindegab-lejren under 2. Verdenskrig. Længere nordpå – mod Tipperne ligger Vesterlund Kro, som antagelig er opstået som kro i forbindelse med landmændenes trafik til de store engarealer på Værnengene. I tilknytning til kroen ligger tre stråtækte ejendomme fra 1880'erne og 1890'erne.	kirkegård og tomten af Lønne gamle kirke. Det anbefales, at man ikke ændrer ved eng og klitarealer, og at bebyggelsesmønsteret i de fire lokaliteter opretholdes. Kulturmiljøet har lokal betydning. <i>(Kilde: "Regionplan 2016" og Varde Museums registrering fra 2011)</i>
---	--